

Husk oblig-innlevering til torsdag!
 16¹⁵ - 18

Noen integraler fra 9.4:

$$\int \sin^n x \cos^m x \, dx \quad , n, m \text{ hele tall}$$

Lette tilfallet: n, m (eller begge) odde: lite antall cosinus

$$\begin{aligned} \text{Eksempel: } \int \sin^4 x \cos^3 x \, dx &= \int \sin^4 x \overbrace{\cos^2 x}^{\text{lite antall cosinus}} \cos x \, dx \\ &= \int \sin^4 x (1 - \sin^2 x) \cos x \, dx \quad u = \sin x, \, du = \cos x \, dx \\ &= \int u^4 (1 - u^2) \, du = \int (u^4 - u^6) \, du = \frac{u^5}{5} - \frac{u^7}{7} + C \end{aligned}$$

$$= \frac{\sin^5 x}{5} - \frac{\sin^7 x}{7} + C$$

Vanskelig tilfelle: Både n og m partall.

$$\cos 2u = \cos^2 u - \sin^2 u = 1 - 2\sin^2 u = 2\cos^2 u - 1$$

$$\sin^2 u = \frac{1 - \cos 2u}{2}$$

$$\cos^2 u = \frac{1 + \cos 2u}{2}$$

$$\int \sin^n x \cos^m x dx$$

Eksempel: $\int \sin^4 x dx = \int (\sin^2 x)^2 dx$

$$= \int \left(\frac{1 - \cos 2x}{2} \right)^2 dx = \int \frac{1 - 2\cos 2x + \cos^2 2x}{4} dx$$

$$= \frac{x}{4} - \frac{1}{4} \sin 2x + \frac{1}{4} \int \cos^2 2x dx$$

$$= \frac{x}{4} - \frac{1}{4} \sin 2x + \frac{1}{4} \int \frac{1 + \cos 4x}{2} dx$$

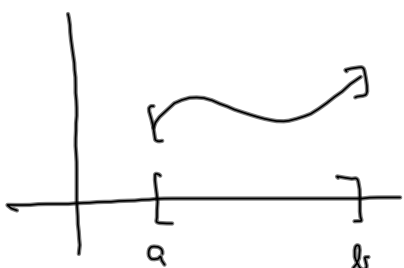
$$= \frac{x}{4} - \frac{1}{4} \sin 2x + \frac{1}{8} \int (1 + \cos 4x) dx$$

$$= \frac{x}{4} - \frac{1}{4} \sin 2x + \frac{x}{8} + \frac{1}{8} \cdot \frac{\sin 4x}{4} + C$$

$$= \frac{3x}{8} - \frac{1}{4} \sin 2x + \frac{1}{32} \sin 4x + C$$

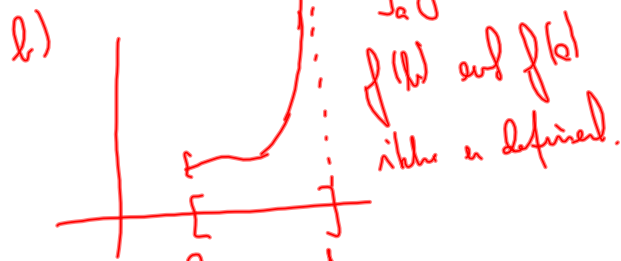
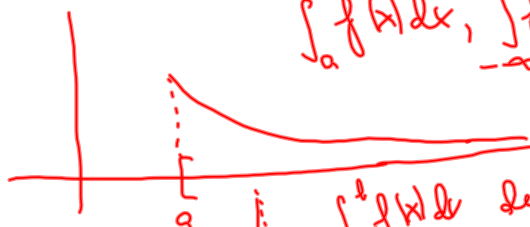
9.5 Uegentlige integraler

Hva har vi defineret så langt? Integralen $\int_a^b f(x) dx$ den $a, b \in \mathbb{R}$ og f er begrænset.

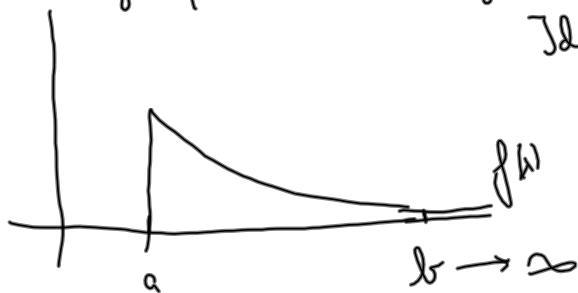

Plan: Uvide til:

a) $\int_a^{\infty} f(x) dx, \int_{-\infty}^b f(x) dx$

a) Integrasjon over uendelige intervaller: $[a, \infty)$

Idé: $\int_a^{\infty} f(x) dx = \lim_{b \rightarrow \infty} \int_a^b f(x) dx$

Definisjon: Anta at $f: [a, \infty) \rightarrow \mathbb{R}$ er en kontinuerlig funksjon. Dessom

$$\lim_{b \rightarrow \infty} \int_a^b f(x) dx$$

eksisterer, så sier vi at integralet $\int_a^{\infty} f(x) dx$ konvergerer og setter

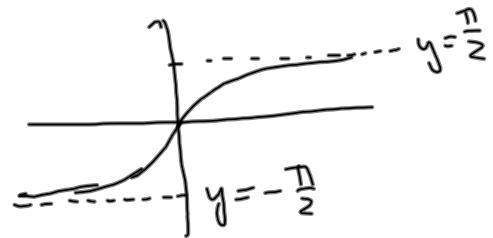
$$\int_a^{\infty} f(x) dx = \lim_{b \rightarrow \infty} \int_a^b f(x) dx$$

Dessom grensevarden ikke eksisterer, sier vi at integralet $\int_a^{\infty} f(x) dx$ divergerer.

Eksempel: Avgjør om $\int_0^{\infty} \frac{1}{1+x^2} dx$ konvergerer og finn i så fall verdien,

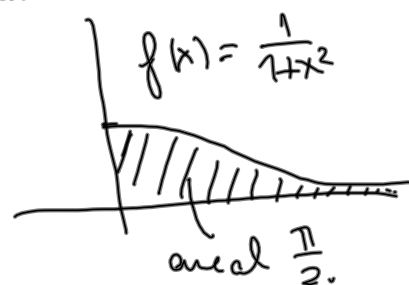
$$\lim_{b \rightarrow \infty} \int_0^b \frac{1}{1+x^2} dx = \lim_{b \rightarrow \infty} [\arctan x]_0^b = \lim_{b \rightarrow \infty} [\arctan b - \overbrace{\arctan 0}^0]$$

$$= \frac{\pi}{2}.$$

Altså konvergerer integralet, og

$$\int_0^{\infty} \frac{1}{1+x^2} dx = \frac{\pi}{2} \quad \text{geometrisk}$$

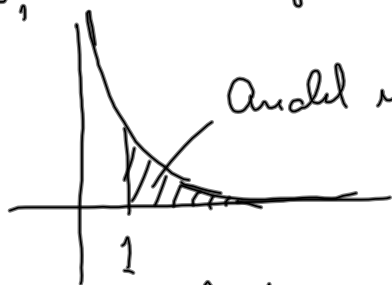

Eksempel: $\int_1^{\infty} \frac{1}{x} dx$ Ser på

$$\lim_{b \rightarrow \infty} \int_1^b \frac{1}{x} dx = \lim_{b \rightarrow \infty} [\ln|x|]_1^b = \lim_{b \rightarrow \infty} \ln b = \infty$$

Integralen $\int_1^{\infty} \frac{1}{x} dx$ diverger.

Geometri:

Arede uendelig.

Sætning: Integralen $\int_1^{\infty} \frac{1}{x^p} dx$ konvergerer når $p > 1$ og diverger når $p \leq 1$.

Besvis: Tilfældet $p = 1$ har vi allerede set på. For $p \neq 1$, har vi

$$\lim_{b \rightarrow \infty} \int_1^b \frac{1}{x^p} dx = \lim_{b \rightarrow \infty} \int_1^b x^{-p} dx = \lim_{b \rightarrow \infty} \left[\frac{x^{-p+1}}{-p+1} \right]_1^b$$

$$= \lim_{b \rightarrow \infty} \left[\frac{b^{-p+1}}{1-p} - \frac{1}{1-p} \right] = \begin{cases} \infty & \text{når } -p+1 \geq 0 \\ -\frac{1}{1-p} & \text{når } -p+1 < 0 \end{cases}$$

$$= \begin{cases} \infty & \text{når } p < 1 \text{ diverger} \\ \frac{1}{p-1} & \text{når } p > 1 \text{ konvergerer} \end{cases}$$

Cyrensesammenligningskriteriet: Antag at $f, g: [a, \infty) \rightarrow \mathbb{R}$ er to ^{positive} kontinuerlige funktioner.

(i) Antag at $\int_a^\infty g(x) dx$ konvergerer og at $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{g(x)} < \infty$,
 da konvergerer også $\int_a^\infty f(x) dx$

(ii) Antag at $\int_a^\infty g(x) dx$ divergerer og at $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{g(x)} > 0$,
 da divergerer også $\int_a^\infty f(x) dx$.

Bræk: Skal undersøge konvergens/divergens til $\int_a^\infty f(x) dx$,
 finder en enkel funktion $g(x)$ at sammenligne med.

Eksempel: $\int_1^\infty \frac{x^3 + 2x^2 + 4}{x^4 + 4x^2 + 17} dx$ konvergerer/dividerer

$$f(x) = \frac{x^3 + 2x^2 + 4}{x^4 + 4x^2 + 17} = \frac{x^3 \left(1 + \frac{2}{x} + \frac{4}{x^3}\right)}{x^4 \left(1 + \frac{4}{x^2} + \frac{17}{x^4}\right)} = \frac{1}{x} \frac{\left(1 + \frac{2}{x} + \frac{4}{x^3}\right)}{1 + \frac{4}{x^2} + \frac{17}{x^4}} \approx 1$$

$f(x)$ opfører sig omvendt
 som $g(x) = \frac{1}{x}$ for store x .

Vel at $\int_1^\infty g(x) dx$ divergerer.

Dermed $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{g(x)} > 0$, så vil også $\int_1^\infty f(x) dx$ divergere.

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{g(x)} = \frac{1}{x} \frac{\left(1 + \frac{2}{x} + \frac{4}{x^3}\right)}{\left(1 + \frac{4}{x^2} + \frac{17}{x^4}\right)} = 1 > 0$$

Konklusion: $\int_1^\infty f(x) dx$ divergerer.

Uegentlige integraler av typen $\int_a^b f(x) dx$ behandles på samme måte

$$\int_{-\infty}^b f(x) dx = \lim_{a \rightarrow -\infty} \int_a^b f(x) dx \begin{cases} \text{konvergens hvis grensen finnes} \\ \text{divergens ellers.} \end{cases}$$

b) Integraler av typen

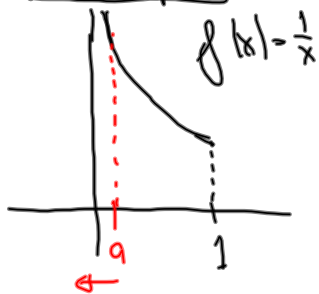
$$\int_a^b f(x) dx \quad \text{der} \quad f(x) \rightarrow \infty \quad \text{når} \quad x \rightarrow a \quad \text{eller} \quad x \rightarrow b$$

Definisjon: Anta at $f: [a, b) \rightarrow \mathbb{R}$ er kontinuerlig. Dersom

$\lim_{c \rightarrow b^-} \int_a^c f(x) dx$ eksisterer, sier vi at integral $\int_a^b f(x) dx$ konvergerer og setter

$$\int_a^b f(x) dx = \lim_{c \rightarrow b^-} \int_a^c f(x) dx$$

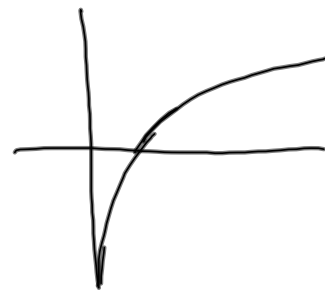
Eksempel: Konvergerer eller divergerer $\int_0^1 \frac{1}{x} dx$?

$$\lim_{a \rightarrow 0^+} \int_a^1 \frac{1}{x} dx = \lim_{a \rightarrow 0^+} [\ln x]_a^1$$

$$= \lim_{a \rightarrow 0^+} [\ln 1 - \ln a] = - \lim_{a \rightarrow 0^+} \ln a = \infty.$$

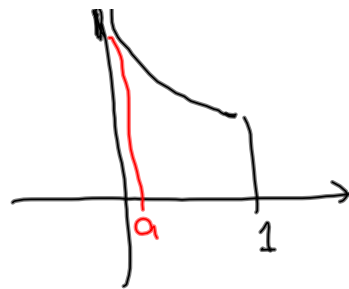
Diverger!

Eksempel: $\int_0^1 \frac{1}{\sqrt{x}} dx$

$$\lim_{a \rightarrow 0^+} \int_a^1 \frac{1}{\sqrt{x}} dx = \lim_{a \rightarrow 0^+} [2\sqrt{x}]_a^1$$

$$= \lim_{a \rightarrow 0^+} (2\sqrt{1} - 2\sqrt{a}) = \underline{2} \text{ konvergens}$$

$$\int_0^1 \frac{1}{x} dx \text{ diverger}$$

$$\int_0^1 \frac{1}{x^{3/2}} dx \text{ konverger}$$

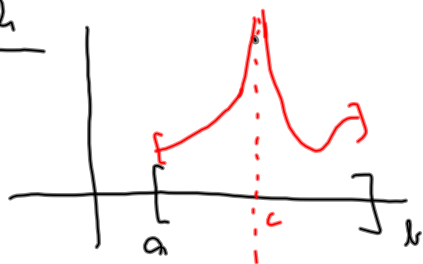
Sætning: $\int_0^1 \frac{1}{x^p} dx$ konvergerer for $p < 1$
og divergerer for $p \geq 1$.

Udhidselse: $\int_{-\infty}^{\infty} f(x) dx$ konvergerer hvis

$\int_a^{\infty} f(x) dx$ og $\int_{-\infty}^a f(x) dx$ begge konvergerer for en vilkårlig $a \in \mathbb{R}$
I så fald sættes vi

$$\int_{-\infty}^{\infty} f(x) dx = \int_{-\infty}^a f(x) dx + \int_a^{\infty} f(x) dx$$

Tilsvarende

Integral $\int_a^b f(x) dx$ konvergerer
dersom

$\int_a^c f(x) dx$ og $\int_c^b f(x) dx$ begge
konvergerer og i så fald

$$\int_a^b f(x) dx = \int_a^c f(x) dx + \int_c^b f(x) dx$$

FVLA $\rightarrow$